

„Az eredeti folklórt és az abból kiinduló egyéni alkotásokat egyaránt értékelem”

Interjú a 70 éves Pávai Istvánnal

Pávai István, az utóbbi évtizedek jelentős népzeneekutatója a közelmúltban töltötte be hetvenedik életévét. Munkásságának főbb állomásairól, valamint a népzene fenntartása terén elért legfontosabb eredményeiről kérdeztem.

Gubinecz Ákos: Hogyan került kapcsolatba a népzenevel?

Pávai István: Gyermekkoromat egy erdélyi kisvárosban, Székelykeresztúron töltöttem. Gimnazistaként engem is magával ragadott a rock, így számomra a zenét mindenekelőtt a gitározás jelentette. A nyarakat viszont anyai nagyszüleimnél, Korondon töltöttem, ahol megismerhettem a hagyományos falusi kultúrát. Később a kolozsvári Zeneakadémiára kerültem, ahol elsősorban Bach zenéje varázsolt el, az álmodom az volt, hogy egyszer Bach-kutató lehessenek. Ám az első tanév után, nyári szakmai gyakorlatként népzene gyűjtő útra hívtak az egyik barátom. Ez a gyimesi gyűjtőtűt keltette fel az érdeklődésemet a népzene iránt. Látogatni kezdtem a Kodály-tanítvány Jagamas János óráit és Szenik Ilona folklórkörét. Jagamas, látva a népzene kutatás iránti lelkesedésemet, egyszer megkérdezte, nem szeretnék-e zene-folklorista lenni. Természetesen igennel válaszoltam.

GÁ: Milyen tapasztalatokat szerzett az első gyűjtések során?

PI: Zeneakadémista koromban elsősorban Kolozsvár környékén gyűjtöttem. Megismerkedtem Demény Piroska tanárnővel, aki hetente készített rádióműsorokat eredeti népzenei felvételeiből. Több gyűjtőtűjtjára elkísértem, illetve a műsorszerkesztésnél is asszisztáltam, ami lehetőséget adott számomra az élő népzenei anyag mélyebb megismerésére. Emellett a legtöbb tapasztalatot a Szenik Ilona vezette folklórkörben szereztem. A gyűjtések során a kiválasztott vidék dal-

Pávai István

lamkincsét részletesen felmértük: felosztottuk a falut, egy-egy utcát kapott minden gyűjtőpár. Ez jelentősen különbözött a táncházas gyűjtők nagy részének módszerétől, ők ugyanis a híres, már jól ismert zenészeket, „nótafákat” keresték fel. A mi módszerünkkel nem egyének, hanem helyi közösségek dallamkultúráját térképezhettük fel.

GÁ: Milyen szerepe volt az erdélyi városi táncházmozgalom elindulásában?

PI: A muzikológus diploma megszerzése után a csíkszeredai Népi Alkotások Házában dolgoztam. Itt hoztuk létre barátaimmal a Barozda együttest, amellyel hiteles népzenei és rekonstruált régizenei egyaránt játszottunk, utóbbit kezdetben a Kájoni-kódexből. Részt vettünk Romániában az első országos Régizene Fesztivál létrejöttében, továbbá 1977-ben – amikor a korabeli fiataloságnak minimális volt a népzene iránti

érdeklődése – elindítottuk az első székellyöldi városi táncházat. Manapság a fiatal népzeneészek gyakran hivataloznak arra, hogy követniük kell a zenei trendeket. A táncházmozgalom kialakulásakor viszont mi hoztunk létre új irányzatot, amely bár szembement a korabeli trendekkel, eredetisége miatt mégis egyre népszerűbbé vált. Ebben természetesen a sajtónak, a rádióknak és a televíziónak is nagy szerepe volt. Mivel egyre több táncház jött létre, és nem állt rendelkezésre elég zenekar, így hanglemezekre vettük egy-egy vidék teljes táncrendjét, hogy azokkal meg lehessen tartani kisebb táncházakat. A román politikai vezetés azonban nem nézte jó szemmel a határon túli magyar fiatalok hagyományos magyar zenéhez és tánchoz való egyre erősebb kötődését: az 1980-as években rendre betiltották a városi magyar táncházakat, majd a Csíkszeredai Régizene Fesztivált is.

GÁ: Mi következett a csíkszeredai évek után?

PI: A rendszerváltásig a marosvásárhelyi Maros Művészegyüttesnél dolgoztam művészeti vezetőként, így részese lehettem a hivatásos színpadi folklórműsorok világának. Itt is újírtásba kezdtem: a korabeli revüs színpadi stílust próbáltam felváltani a néptánc hiteles formájának színpadra vitelével. Emiatt sokan azt gondolták, hogy kizárólag „autentikus párti” vagyok, holott az eredeti folklórt és az abból kiinduló egyéni alkotásokat egyaránt értékelem. Utóbbiakat viszont csak akkor tartom jónak, ha valóban erősen egyéni a művészi mondanivalójuk, és a folklórelem a szerző eszköze, nem a célja. Marosvásárhelyről végül Budapestre kerültem. 1992-ben a Néprajzi Múzeumban tartottam előadást a siklói népzeneéről, ezt követően kértek fel a múzeum Népzenei Gyűjteményének vezetésére. Szerettem volna Erdélyben maradni, de ott nem volt lehetőség arra, hogy főállású népzeneutatóként dolgozzak, ezért másfél év tétovázás után elfogadtam az ajánlatot, és 1994-ben megkezdtem muzeológusi munkámat Budapesten. Ezzel egy időben Dobszay László, a Zenetudományi Intézet Népzenei Osztályának akkori vezetője is alkalmazott félállásban. Később ugyan a múzeumtól átkerültem a Hagyományok Házába, de az Intézetben nyugdíjazásomig főállásban dolgoztam.

Az ott eltöltött huszonhét kutatóév alatt a népi tánczene, a zenedialektológia, a népzenei identitás és a kutatástörténet témakörével foglalkoztam.

GÁ: Milyen előnyökkel járt a népzeneoktatás elindulása?

PI: Magyarországon viszonylag hamar kialakult az alap- és középfokú népzeneoktatás, mert a táncházmozgalom hatására egyre inkább nőtt az érdeklődés a népi kultúra iránt, azonban a felsőfokú képzés hosszú ideig hiányzott. Amikor sikerült kiharcolni a Zeneakadémián a Népzene Tanszék elindítását, először óraadó tanárként kerültem az intézménybe. Ekkor két feladat állt előttünk: a már pályán lévő, de végzettséggel nem rendelkező muzikusok diplomához juttatása, illetve a fiatalok továbbtanulási lehetőségének biztosítása. Azt hiszem, a Népzene Tanszék első tizenöt évének köszönhetően ma már minőségibb oktatásról beszélhetünk a magyarországi népzeneoktatás minden szintjén. Számomra sokat jelentett a Zeneakadémia, és örömmre szolgál, hogy bár nyugdíjasként már nem tanítok ettől a féltől, a DLA és az Egyetemi Doktorai Tanács tagjaként kapcsolatban maradhatok az intézménnyel.

GÁ: Mit tehet manapság a fiatal generáció annak érdekében, hogy fennmaradjon a népzene?

PI: Kimondhatjuk, hogy a népzene már régóta nem él eredeti környezetében – a hagyományos közösségekben – a korábbi klasszikus formájában. Persze, a folklórizmus keretei között bármeddig jelen lehet, de erőszakkal semmit nem kell fenntartani. A népzene csak akkor marad fenn hosszú távon, ha van iránta igény. Az igényt kielégítő, minőségi zenét játszó előadóművészek, oktatók képzésében igen jó szolgálatot tehet a Zeneakadémia Népzene Tanszéke, ha továbbra is a hiteles népzene oktatását és megismertetését tartja a fő céljának. Ellenkező esetben megkérdőjeleződik, hogy az eredmény népzeneinek nevezhető-e.